

An Roinn Oideachais
agus Scileanna

Sonraíocht Theicneolaíocht Adhmaid na Sraithe Sóisearaí

An Clár Ábhar

Leathanach 3

Intreoir don tsraith shóisearach

Leathanach 4

Réasúnaíocht

Leathanach 5

Aidhm

Leathanach 6

Forbhreathnú: Nais

Leathanach 10

Forbhreathnú: Cúrsa

Leathanach 14

Ionchais maidir le scoláirí

Leathanach 18

Measúnú agus tuairisciú

Leathanach 23

Aguisín A:

Gluais téarmaí don Teicneolaíocht Adhmaid

Leathanach 24

Aguisín B:

Gluais de Bhriathra Gním

Intreoir don tsraith shóisearach

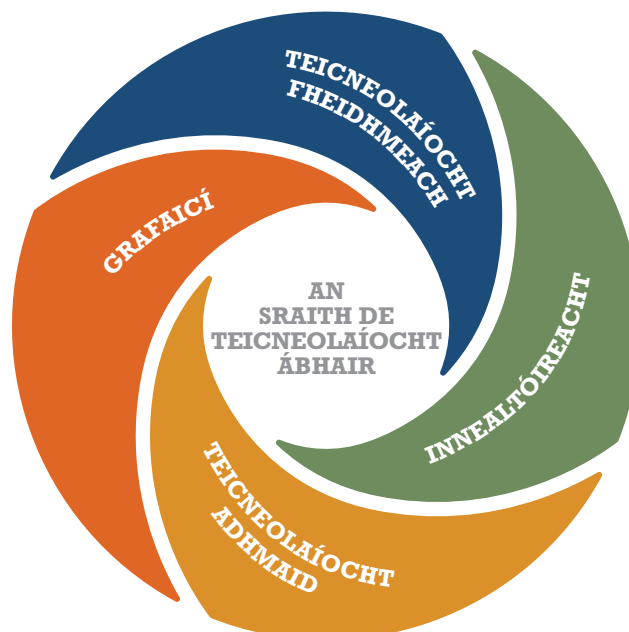
In oideachas na sraithe sóisearaí cuirtear an scoláire ag croilár an eispéiris oideachasúil, á chumasú le páirt ghníomhach a ghlacadh ina phobal féin agus sa tsochaí, agus á chumasú freisin le tabhairt faoin bhfoghlaim go seiftiúil agus go muiníneach i ngach gné agus ag gach céim dá shaol. Tá an tsraith shóisearach uileghabhálach i dtaca le gach scoláire. Sa tsraith shóisearach cuirtear le comhionannas deise, rannpháirtíochta agus torthaí do chách.

Sa tsraith shóisearach cuirtear nasc níos fearr leis an bhfoghlaim ar fáil don scoláire mar go ndírítear ar chaighdeán na foghlama. Déantar eispéiris a sholáthar don scoláire atá mealltach agus taitneamhach, agus bainteach lena shaol. Eispéiris d'ardchaighdeán iad seo, cuireann siad go díreach le folláine fhisiciúil, mheabhrach agus shóisialta an fhoghlaiméora, agus, de réir mar is féidir, cuireann siad deiseanna ar fáil le hinniúlachtaí agus le buanna an fhoghlaiméora a fhorbairt maidir le cruthaitheacht, nuálaíocht agus fiontar. I gclár shraith shóisearach an fhoghlaiméora tógtar ar a bhfuil foghlamtha aige cheana, tugtar tacaíocht do chur chun cinn a chuid foghlama, agus tacaítear leis chun na scileanna foghlama a fhorbairt a chabhróidh leis tabhairt faoi dhúshlán an tsaoil lasmuigh den scoil.

Brollach

Faoin gCreat don tSraith Shóisearach reatha, tá fáil ag scoláirí ar réimse ábhair theicneolaíochta: Innealtóireacht, Teicneolaíocht Adhmaid, Grafaic agus Teicneolaíocht Fheidhmeach.

FÍOR 1: AN RÉIMSE ÁBHAIR THEICNEOLAÍOCHTA

Réasúnaíocht

Tugann gach ábhar sa réimse teicneolaíochta taithí dhifriúil don scoláire a chuireann lena oideachas in oideachas teicneolaíochta. Mar thoradh air sin, ní bhaineann scoláire a ullmhú don fhoghlaim sna hábhair theicneolaíochta le teagasc i dtreo na teicneolaíochta amháin ach i dtreo na scileanna atá bunúsach do na hábhair theicneolaíochta agus is féidir a aistriú chuig réimsí eile foghlama. Scileanna a spreagann an scoláire le fadhb a réiteach trí chruthaitheacht, nuálaíocht, cumarsáid, comhoibriú agus iniúchadh agus déantar gach ceann díobh sin a fhorbairt i dtimpeallacht ghníomhach foghlama ina bhféadfaidh an scoláire a chuid smaointe a chur chun cinn ón mbunsmaoineamh go baint amach.

Is ábhar é Teicneolaíocht Adhmaid a thugann deis don scoláire acmhainn nádúrtha thábhachtach a thagann ón nádúr a iniúchadh agus foghlaim fúithi. Tá caidreamh uathúil ag crainn agus ábhar adhmaid leis an dúlra agus an duine. Tá úsáid inbhuanaithe agus bainistíocht na hacmhainne nádúrtha seo tábhachtach mar go bhfuil dúshlán an 21ú haois le sárú againn. Ó ghnáthóga go foirgníocht nó ó chaithimh aimsire go cruthú ocsaigine, tá ról suntasach ag an acmhainn seo maidir le folláine ár bpláinéid. Chun na críche sin, tá sé tábhachtach go dtabharfaí deis do shaoránaigh a bheith ar an eolas faoin acmhainn seo, agus iniúchadh a dhéanamh ar a hoidhreacht agus ar a hinniúlacht mar ábhar don todhchaí.

I dteicneolaíocht adhmaid, déanfaidh an scoláire iniúchadh ar an domhan nádúrtha agus tógtha trí mheán an dearaidh, ag lorg deiseanna chun an t-ábhar/acmhainn a chur i bhfeidhm go cruthaitheach agus go nuálach chun a thimpeallacht a chruthú agus a mhúnlú. Tá an-chuid nuálaíochta agus athruithe tagtha ar adhmaid mar acmhainn ábhartha. Cruthaíonn dul chun cinn teicneolaíochta deiseanna suntasacha maidir le húsáid adhmaid a leathnú mar acmhainn do raon leathan feidhmeanna. Mar sin féin, ciallaíonn uathúlacht an ábhair agus na ceirde seo go bhfuil go leor de na feidhmeanna agus na próisis thraidisiúnta fós luachmhar, agus maireann a gcáil go fóill.

Beidh foghlaim san ábhar seo gníomhach agus dírithe ar an scoláire, le foghlaimoirí ag comhoibriú i dtreo an eolais agus i dtimpeallacht shábháilte an tseomra ranga teicneolaíochta. Trí na ndúshlán a bhaineann leis an bhfealsúnacht atá bunaithe ar dhearadh, forbróidh an scoláire an t-eolas, na scileanna agus na luachanna ábhartha chun smaointe a thabhairt ón mbunsmaoineamh go dtí cur i bhfeidhm ar bhealach a chuirfidh ar a chumas a bheith bríomhar, cruthaitheach agus nuálach.

Aidhm

Seo a leanas aidhmeanna na Teicneolaíochta Adhmaid sa tsraith shóisearach:

- a chur ar chumas an scoláire tuiscint choincheapúil, scileanna disciplíneacha agus an t-eolas riachtanach ar an ábhar a theastaíonn a fhorbairt chun déantáin fhiúntacha a dhearadh agus a chruthú
- an scoláire a chumasú trí dhearadh agus trí dhéantúsaíocht, agus feasacht a fhorbairt maidir le hinbhuanaitheacht agus úsáid acmhainní nádúrtha
- réimse príomhscileanna dearaidh agus scileanna láimhseála ábhartha a fhorbairt trí adhmaid agus ábhair eile a mhúnlú agus a phróiseáil
- muinín agus athléimneacht an scoláire a fhorbairt trí dhul i ngleic le neamhchinnteacht na ndúshlán a bhaineann le dearadh
- nuálaíocht agus cruthaitheacht an scoláire a spreagadh trí aitheantas agus léirthuisicint dá chumas nithe a dhearadh agus a chruthú.

Forbhreathnú: Naisc

Tacaíonn Teicneolaíocht Adhmaid le réimse leathan cuspóirí foghlama sa tsraith shóisearach. Léiríonn Táblaí 1 agus 2 ar na leathanaigh seo a leanas an chaoi a bhfuil Teicneolaíocht Adhmaid na sraithe sóisearaí nasctha le gnéithe lárnacha den fhoghlaim agus den teagasc sa tsraith shóisearach.

TÁBLA 1: NAISC IDIR TEICNEOLAÍOCHT ADHMAID NA SRAITHE SÓISEARAÍ AGUS NA RÁITIS FOGHLAMA

An ráiteas	Samplaí d'fhoghlaim ábhartha
RF 15: Aithníonn an scoláire an úsáid is féidir a bhaint as eolas, scileanna agus tuiscint mhatamaiticiúil i réimsí uile na foghlama.	Cuirfidh an scoláire réasúnaíocht uimhriúil i bhfeidhm chun feidhmeanna, comhréireanna agus toisí cuí a dheimhniú.
RF 19: Tá luach ag an scoláire ar ról agus cion na heolaíochta agus na teicneolaíochta i leith na sochaí, agus an tábhacht phearsanta, shóisialta agus dhomhanda atá leo.	Déanfaidh an scoláire an tionchar a bhíonn ag an Teicneolaíocht Adhmaid ar a shaol féin, ar an tsochaí agus ar an gcomhshaol a mheasú.
RF 20: Úsáideann an scoláire teicneolaíochtaí cuí chun dul i ngleic le dúshlán deartha.	Roghnóidh an scoláire trealamh oiriúnach chun tasc dearaidh a bhaint amach.
RF 21: Cuireann an scoláire scileanna praiticiúla i bhfeidhm de réir mar a fhorbraíonn sé/sí múnlaí agus táirgí ag baint úsáide as ábhair agus as teicneolaíochtaí éagsúla.	Cruthóidh an scoláire réitigh trí mhúnla agus tascanna a spreagann forbairt a chuid scileanna praiticiúla, agus é ag obair le raon ábhar agus trealamh.
RF 23: Tógann an scoláire smaoineamh ar aghaidh ó cheapadh go réadú.	Forbróidh an scoláire as féin coincheap chun aghaidh a thabhairt ar fhadhb éigin agus ceapfaidh sé an réiteach trí úsáid a bhaint as na hábhair chuí agus as na scileanna a d'fhorbair sé.
RF 24: Úsáideann an scoláire an teicneolaíocht agus uirlisí na meán digiteach chun foghlaim, chun obair agus chun smaoineamh go comhoibríoch agus go cruthaitheach ar bhealach freagrach agus eiticíúil.	Roghnóidh an scoláire uirlisí cuí ó na meáin dhigiteacha chun smointe dearaidh a fhiosrú, taighde a dhéanamh orthu agus chun iad a léiriú.

Príomhscileanna

I dteannta a n-inneachair agus a n-eolais shonraigh, tugann ábhair agus gearrchúrsaí na sraithe sóisearaí deiseanna don scoláire chun réimse leathan príomhscileanna a fhorbairt. Tá deiseanna ann chun tacú leis na príomhscileanna uile sa chúrsa seo ach tá roinnt díobh a bhfuil tábhacht ar leith leo. Sainaithnítear sna samplaí thíos roinnt de na gnéithe a bhaineann le gníomhaíochtaí foghlama sa Teicneolaíocht Adhmaid. Chomh maith leis sin, is féidir leis an múinteoir a lán de na gnéithe eile de phríomhscileanna ar leith a fhí isteach ina chuid pleanála don seomra ranga. Leagtar amach ocht bpríomhscil na Sraithe Sóisearaí go mion i bhFíor 2 thíos.

Díríonn an tsraith shóisearach ar ocht bpríomhscil:

- A bheith cruthaitheach
- A bheith liteartha
- A bheith uimheartha
- Cumarsáid
- Eolas agus smaointeoireacht a bhainistiú
- Mé féin a bhainistiú
- Fanacht folláin
- Obair le daoine eile.

FÍOR 2: PRÍOMHSCILEANNA NA SRAITHE SÓISEARAÍ

TÁBLA 2: NAISC IDIR TEICNEOLAÍOCHT ADHMAID NA SRAITHE SÓISEARAÍ AGUS PRÍOMHSCILEANNA

An phríomhscil	Gné na príomhscile	Samplaí de ghníomhaíochtaí foghlama an scoláire
A bheith cruthaitheach	Roghanna a fhiosrú	Déanfaidh an scoláire taighde ar réitigh dearaidh ar choimre dearaidh a thugtar dó.
A bheith liteartha	Smaointe a chur in iúl go soiléir agus le cruinneas	Roghnóidh an scoláire na meáin is oiriúnaí chun a smaointe/réitigh a chur in iúl.
A bheith uimheartha	Smaointe a chur in iúl go matamaiticiúil	Bainfidh an scoláire úsáid as nodaireacht cheart eolaíoch agus mhatamaiticiúil agus ciontaise á ríomh aige.
Cumarsáid	Teanga a úsáid	Úsáidfidh an scoláire an teanga cheart theicniúil agus cur síos á dhéanamh ar phróiseas.
Eolas agus smaointeoireacht a bhainistiú	Smaoineamh go cruthaitheach agus go criticiúil	Rachaidh an scoláire i mbun na smaointeoireachta nuálaí chun réiteach a chruthú agus déanfaidh sé critic ar an réiteach bunaithe ar na riachtanais a bhaineann leis an bhfadhb.
Mé féin a bhainistiú	Spriocanna pearsanta a shocrú agus a bhaint amach	Leagfaidh an scoláire plan oibre amach agus cuirfidh sé i bhfeidhm é chun déantán a chruthú.
Fanacht folláin	A bheith freagrach, slán agus eiticiúil nuair atá teicneolaíocht dhigiteach in úsáid	Oibreoidh an scoláire go heiticiúil agus go sábháilte ar líne agus nuair a bhaineann sé úsáid as an idirlíon mar acmhainn foghlama.
Obair le daoine eile	Ag comhoibriú	Beidh an scoláire ag comhoibriú ar thaighde agus forbróidh sé réitigh ar fhadhb ar leith le daoine eile.

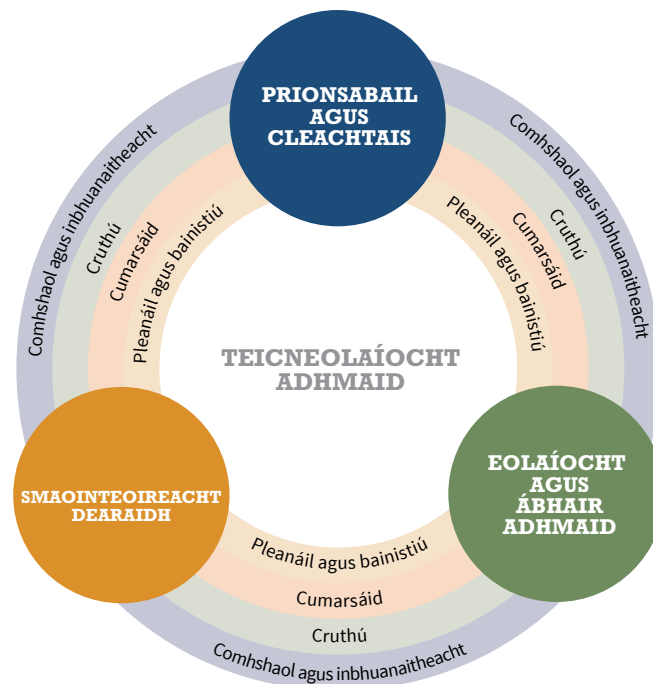
Forbhreathnú: Cúrsa

Díríonn an tsonraíocht do Theicneolaíocht Adhmaid na sraithe sóisearaí ar thuiscint an scoláire ar fheidhmeanna agus ar thionchar adhmaid a úsáid mar acmhainn sa domhan mórtimpeall air a fhorbairt agus ar scileanna an scoláire i ndáil leis sin a fhorbairt. Bainfear é sin amach trí thrí shnáithe chomhthéacsúla idirnasctha: **Prionsabail agus cleachtais**, **Smaointeoireacht dearaidh** agus **Eolaíocht agus ábhair adhmaid**. I ngach ceann de na snáitheanna, baintear úsáid as ceithre ghné: **Pleanáil agus bainistiú**, **Cumarsáid**, **Cruthú**, agus **Comhshaol agus inbhuanaitheacht** lena gcruthaítear creat le haghaidh foghlama a chinntíonn taithí foghlama chomhleanúnach don scoláire.

Baineann Teicneolaíocht Adhmaid úsáid as cur chuige trasdisciplíneach a chuireann nascadh na gceithre snáithe chun cinn i dteagasc agus i bhfoghlaim an ábhair. Dearadh í d'íosmhéid 200 uair an chloig de rannpháirtíocht an scoláire ar an glár ama thar thrí bliana na sraithe sóisearaí.

Tá sé d'aidhm ag an tsonraíocht seo cothromaíocht a bhaint amach idir an fhairsinge féidearthachtaí a chuireann staidéar ar an ábhar i láthair a fhiosrú agus deiseanna a chur ar fáil d'eispéiris dhoimhne de réimsí áirithe de réir mar is cuí. Chuige sin, sa tsonraíocht seo, bíonn méid áirithe solúbthachta agus saoirse ag an múinteoir an fhoghlaim a éascú ar bhealach a léiríonn roghanna, fiosracht agus meon cruthaitheach an scoláire féin. Ba chóir gnóthachtáil na dtorthaí foghlama a phleanáil ar bhealach atá gníomhach agus spreagúil.

FÍOR 3: SNÁITHEANNA AGUS GNÉITHE THEICNEOLAÍOCHT ADHMAID NA SRAITHE SÓISEARAÍ

Snáitheanna

SNÁITHE 1: PRIONSABAIL AGUS CLEACHTAIS

Sa snáithe seo, foghlaimíonn an scoláire faoi na prionsabail agus na cleachtais bhunúsacha a bhaineann le staidéar a dhéanamh ar an Teicneolaíocht Adhmaid agus cuirfidh sé i bhfeidhm iad. Foghlaimíonn sé le hoibriú go sábháilte agus go héifeachtúil le trealamh agus ábhair, agus prionsabail na sármhaitheasa ceardaíochta a chur i bhfeidhm trí dhearadh agus trí dhéantúsaíocht. Déanfaidh sé iniúchadh ar na buntáistí agus na tionchair chomhshaoil a bhaineann le húsáid adhmaid mar acmhainn nádúrtha agus in-athnuaite agus foghlaimíonn sé faoi chleachtas inbhuanaithe.

SNÁITHE 2: SMAOINTEOIREACHT DEARAIDH

Sa snáithe seo, fiosraíonn an scoláire coimrí dearaidh agus a réiteach. Baineann sé úsáid as príomhphrionsabail dearaidh agus táirgeann sé sceitsí, líníochtaí, samhlacha/fréamhshamhlacha agus déantáin a léiríonn a smaointeoireacht dearaidh. Measann an scoláire cúinsí ar nós ábhar, costais, acmhainní ama agus scileanna chun déantáin fhiúntacha, phraiticiúla, tharraingteacha a tháirgeadh. Déanann sé tionchair chomhshaoil agus shóisialta na gcinntí dearaidh a mheas freisin agus déanann sé iniúchadh ar an gcaoi le húsáid ábhair a íoslaghdú agus dramhaíl a bhainistiú.

SNÁITHE 3: EOLAÍOCHT AGUS ÁBHAIR ADHMAID

Sa snáithe seo, fiosraíonn an scoláire airíonna nádúrtha agus fisiceacha agus saintréithe adhmaid. Foghlaimíonn sé le haeistéitic agus airíonna nádúrtha adhmaid a úsáid chun cuma agus feidhm na ndéantán a fheabhsú. Fiosraíonn sé ról an fhoraoisithe agus an adhmaid i dtéarmaí na héiceolaíochta agus inbhuanaitheachta áitiúla/domhanda agus aithníonn sé an tábhacht a bhaineann leis an tionchar a bhíonn ar an gcomhshaol nádúrtha nuair a bhíonn ábhair á bhfoinsiú a mheas.

Gnéithe

GNÉ 1: PLEANÁIL AGUS BAINISTIÚ

Spreagann na torthaí foghlama sa ghné seo an scoláire le réimse scileanna bainistíochta tionscadal a fhorbairt agus a dhearaí á dtabhairt go dtí céim a ndéanta. Forbraíonn an scoláire an t-eolas agus na scileanna a theastaíonn a chuirfidh ar a chumas fadhbanna comhthéacsúla a réiteach go héifeachtach.

GNÉ 2: CUMARSÁID

Spreagann na torthaí foghlama sa ghné seo an scoláire le meáin oiriúnacha a roghnú agus a úsáid chun smaointe dearaidh agus faisnéis theicniúil a chur in iúl. Bainfidh an scoláire úsáid as teanga theicniúil a bhaineann le heolaíocht agus le teicneolaíocht adhmaid. Foghlaimíonn sé faoin ról tábhachtach atá ag an gcumarsáid maidir le dul i ngleic le saincheisteanna comhshaoil domhanda agus áitiúla.

Déanfaidh an scoláire a éabhlóid dearaidh a phleanáil agus a thuairisciú agus béim aige ar ghnéithe criticiúla a réiteach ar fhadhbanna dearaidh.

GNÉ 3: CRUTHÚ

Spreagann na torthaí foghlama sa ghné seo an scoláire le bheith cruthaitheach agus bealaí inar féidir leis a chuid eolais agus scileanna a chur i bhfeidhm a fhiosrú, agus léirthuisct a fháil do na cleachtais a theastaíonn chun déantáin fhiúntacha, phraiticiúla, tharraingteacha a tháirgeadh. Forbraíonn an scoláire a chuid cruthaitheachta thar na trí shnáithe agus úsáideann sé aeistéitic agus airíonna nádúrtha adhmaid chun cuma agus feidhm a dhéantán a fheabhsú.

GNÉ 4: COMHSHAOL AGUS INBHUANAITHEACHT

Spreagann na torthaí foghlama sa ghné seo an scoláire le léirthuisct a fháil do na buntáistí agus na tionchair chomhshaoil a bhaineann le húsáid adhmaid mar acmhainn nádúrtha agus in-athnuaite, agus chun cleachtas inbhuanaithe a úsáid ar fud a chuid foghlama. Fiosraíonn an scoláire ról an fhoraoisithe agus an adhmaid i dtéarmaí na héiceolaíochta agus inbhuanaitheachta áitiúla agus domhanda.

Dul chun cinn ón mbunscoil go dtí an tsraith shinsearach

CURACLAM NA BUNSCOILE

Cé nach ábhar ná réimse neamhspleách í an Teicneolaíocht Adhmaid i gCuraclam na Bunscoile, trína cuid snáitheanna, gnéithe agus torthaí, is féidir le Teicneolaíocht Adhmaid na sraithe sóisearaí foghlaim ábhartha a tharla cheana ar leibhéal na bunscoile a chur chun cinn.

Déanann roinnt réimsí sa churaclam bunscoile tagairt d'fhorbairt scileanna réitigh fadhbanna atá tábhachtach do gach gné de Theicneolaíocht Adhmaid. Agus é ar an mbunscoil, téann an foghlaimeoir i mbun gníomhaíochtaí éagsúla 'dear agus déan' lena bhforbraítear a chuid cruthaitheachta agus scileanna mínluaile. Déantar an dá réimse a fhorbairt tuilleadh i scoláirí na Teicneolaíochta Adhmaid sa tsraith shóisearach. In Oideachas Sóisialta, Imshaoil agus Eolaíochta, foghlaimíonn an scoláire faoin tábhacht a bhaineann le foraoisí inbhuanaithe a chothabháil agus an tábhacht a bhaineann le hadhmad mar fhoinsé fuinnimh in-athnuaite. Forbraítear an tuiscint sin de réir mar a théann an foghlaimeoir chun cinn tríd an Teicneolaíocht Adhmaid sa tsraith shóisearach.

AN TSRAITH SHINSEARACH

Forbraíonn an staidéar ar Theicneolaíocht Adhmaid na sraithe sóisearaí bonn foghlama don scoláire ionas gur féidir leis leanúint ar aghaidh lena chuid staidéir i réimse na n-ábhar teicneolaíochta i gclár na hArdteistiméireachta agus i gclár na hArdteistiméireachta Feidhmí araon.

Go sonrach, tá na hábhair Staidéar Foirgníochta agus Staidéar Grafaice agus Tógála ar fáil i gcláir na hArdteistiméireachta agus na hArdteistiméireachta Feidhmí faoi seach. Bunaíonn na torthaí foghlama i dTeicneolaíocht Adhmad na sraithe sóisearaí bunús láidir don dá ábhar seo.

Tá sé mar aidhm ag na gníomhaíochtaí a mbíonn an scoláire páirteach iontu le linn Theicneolaíocht Adhmaid na sraithe sóisearaí scoláire atá inniúil ó thaobh na teicneolaíochta a fhorbairt agus ba chóir go mbeadh sé in ann tabhairt faoi aon disciplín a bhaineann le hábhair teicneolaíochta sa tsraith shinsearach.

Ionchais maidir le scoláirí

Is scáth-théarma é *ionchais maidir le scoláirí* a nascann torthaí foghlama le samplaí anótáilte de shaothar scoláirí i sonraíocht an ábhair. Nuair a bheidh múinteoirí, scoláirí nó tuismitheoirí ag scrollú síos trí na torthaí foghlama, beidh nasc ar fáil uaireanta le samplaí oibre a bhaineann le toradh foghlama ar leith nó le grúpa de thorthaí foghlama. Roghnófar na samplaí de shaothar scoláirí chun ionchais a léiriú agus beidh tráchtanna múinteoirí leo. Cuimseoidh na samplaí seo obair:

- atá thar barr ar fad
- atá os cionn na n-ionchas
- atá ag teacht leis na hionchais

Is é an cuspóir atá leis na samplaí de shaothar scoláirí go dtaispeánfar iontu a oiread atá na torthaí foghlama á mbaint amach i bhfíorchásanna.

Torthaí foghlama

Is ráitis iad na *torthaí foghlama* a chuireann síos ar an eolas, ar an tuiscint, ar na scileanna agus ar na luachanna ba chóir don scoláire a bheith ábalta a thaispeáint i ndiaidh dó staidéar a dhéanamh ar na Teicneolaíocht Adhmaid sa tsraith shóisearach. Baineann na torthaí foghlama a leagtar amach sna táblaí seo a leanas le gach scoláire. Faoi mar atá siad leagtha amach anseo léiríonn siad torthaí don scoláire ag deireadh na dtrí bliana staidéir. **Cuirtear béim sa tsonraíocht gur le haghaidh trí bliana atá na torthaí foghlama agus dá bharr sin cé nach mbeidh torthaí foghlama a ndírítear orthu ag pointe ama ar leith 'curtha i gcrích' fós, leanfaidh siad orthu ag tacú le foghlaim an scoláire sa Teicneolaíocht Adhmaid go dtí deireadh na sraithe sóisearaí.**

Tá uimhir le gach toradh laistigh de gach snáithe. Tá sé i gceist go gcabhródh an t-uimhriú le planáil an mhúinteora agus ní sheasann sé d'ordlathas tábhachta ar bith trasna na dtorthaí iad féin. Cuirtear Teicneolaíocht Adhmaid na Sraithe Sóisearaí ar fáil ag leibhéal comónta.

Snáithe 1: Prionsabail agus cleachtais

FORBHREATHNÚ GAIRID AR AN SNÁITHE

Sa snáithe seo, foghlaimíonn an scoláire faoi na prionsabail agus na cleachtais bhunúsacha a bhaineann le staidéar a dhéanamh ar an Teicneolaíocht Adhmaid agus cuirfidh sé i bhfeidhm iad. Foghlaimíonn sé le hoibriú go sábháilte agus go héifeachtúil le trealamh agus ábhair, agus prionsabail na sármhaitheasa ceardaíochta a chur i bhfeidhm i ndearadh agus i ndéantúsaíocht. Déanann sé iniúchadh ar na buntáistí agus na tionchair chomhshaoil a bhaineann le húsáid adhmaid mar acmhainn nádúrtha agus in-athnuaite agus foghlaimeoidh sé faoi chleachtas inbhuanaithe.

Gnéithe	Torthaí foghlama
	<i>Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:</i>
Pleanáil agus bainistiú	1.1 príomhghnéithe a theastaíonn chun tascanna a chur i gcrích a fhiosrú ¹ 1.2 na pleananna, próisis agus ábhair a roghnaíodh chun tascanna a chur i gcrích a chosaint 1.3 comhoibriú go héifeachtach i dtimpeallacht foghlama ceardlainne 1.4 é féin agus a acmhainní a bhainistiú
Cumarsáid	1.5 príomhfhaisnéis a léiriú go grafach 1.6 sceitsí agus líníochtaí oibre a chruthú le caighdeáin aitheanta ag baint úsáid as meáin éagsúla 1.7 míniú a thabhairt ar fheidhm agus ar chur i bhfeidhm raon uirlisí, trealaimh, daingneán agus feisteas
Cruthú	1.8 eolas agus scileanna i réimse prionsabal, próiseas agus teicnící cuí atá ann cheana féin agus atá ag teacht chun cinn a chur i bhfeidhm 1.9 prionsabail na sármhaitheasa ceardaíochta a léiriú trí thascanna agus déantáin a dhearadh agus a bhaint amach ² 1.10 cleachtais aitheanta sláinte agus sábháilteachta a chur i bhfeidhm nuair a bhíonn uirlisí, trealamh agus ábhair in úsáid
Comhshaol agus inbhuanaitheacht	1.1 na tionchair chomhshaoil a bhaineann le húsáid adhmaid mar acmhainn nádúrtha agus in-athnuaite a iniúchadh 1.2 léirthuisicint a fhorbairt do chleachtas inbhuanaithe ar fud a chuid foghlama

1 Tagraíonn tasc sa tsonraíocht seo d'aon phíosa oibre a dhéanann an scoláire.

2 Tagraíonn déantán sa tsonraíocht seo do phíosa oibre réadaithe a bhfuil cuspóir nó feidhm shonrach aige.

Snáithe 2: Smaointeoireacht dearaidh

FORBHREATHNÚ GAIRID AR AN SNÁITHE

Sa snáithe seo, fiosaíonn an scoláire coimrí dearaidh agus a réiteach. Baineann sé úsáid as príomhphrionsabail dearaidh agus táirgeann sé sceitsí, líníochtaí, samhlacha/fréamhshamhlacha agus déantáin a léiríonn a smaointeoireacht dearaidh. Measann an scoláire cúinsí ar nós ábhar, costais, acmhainní ama agus scileanna chun déantáin fhiúntacha, phraiticiúla, tharraingteacha a tháirgeadh. Déanann sé tionchair chomhshaoil agus shóisialta na gcinntí dearaidh a mheas freisin agus déanann sé iniúchadh ar an gcaoi le húsáid ábhair a íoslaghdú agus dramhaíl a bhainistiú.

Gnéithe

Torthaí foghlama

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

Pleanáil agus bainistiú	2.1 fadhbanna dearaidh a fhiosrú
	2.2 faisnéis agus smaointeoireacht a bhainistiú chun tacú le próiseas dearaidh atriallach
	2.3 measúnú a dhéanamh ar a dhul chun cinn féin chun bonn eolais a chur faoi fhoghlaim sa todhchaí
	2.4 príomhphrionsabail an dearaidh agus na heirgeanamaíochta a thuiscint
Cumarsáid	2.5 faisnéis ábhartha a chur in iúl
	2.6 sceitsí, líníochtaí agus samhlacha/fréamhshamhlacha a tháirgeadh chun smaointe dearaidh a fhiosrú
	2.7 cur chuige oiriúnach a chur in iúl maidir le fadhb a réiteach
	2.8 fóilió a thiomsú trí na meáin chuí
Cruthú	2.9 a réitigh a fhorbairt bunaithe ar mhachnamh criticiúil
	2.10 teimpléid agus samhlacha a cheapadh ag úsáid meáin éagsúla
	2.11 déantáin fhiúntacha, phraiticiúla, tharraingteacha a tháirgeadh
	2.12 déantán a chruthú tar éis cúinsí ar nós ábhar, costais, acmhainní ama agus scileanna a mheas
Comhshaoil agus inbhuanaitheacht	2.13 tionchair chomhshaoil agus shóisialta na gcinntí dearaidh a aithint
	2.14 iniúchadh a dhéanamh ar an gcaoi le húsáid ábhair a íoslaghdú agus dramhaíl a bhainistiú.

Snáithe 3: Eolaíocht agus ábhair adhmaid

FORBHREATHNÚ GAIRID AR AN SNÁITHE

Sa snáithe seo, fiosraíonn an scoláire airíonna nádúrtha agus fisiceacha agus saintréithe adhmaid. Foghlaimíonn sé le haeistéitic agus airíonna nádúrtha adhmaid a úsáid chun cuma agus feidhm na ndéantán a fheabhsú. Fiosraíonn sé ról an fhoraoisithe agus an adhmaid i dtéarmaí na héiceolaíochta agus inbhuanaitheachta áitiúla/domhanda agus aithníonn sé an tábhacht a bhaineann leis an tionchar a bhíonn ar an gcomhshaol nádúrtha nuair a bhíonn ábhair á bhfoinsiú a mheas.

Gnéithe

Torthaí foghlama

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas an scoláire:

Pleanáil agus bainistiú

- 3.1 speiceas coitianta crainn a aithint
- 3.2 meastóireacht a dhéanamh ar shaintréithe agus airíonna speicis choitianta crainn
- 3.3 na hairíonna a bhaineann le raon ábhar a bhaineann le Teicneolaíocht Adhmaid a thuiscint
- 3.4 meastóireacht a dhéanamh ar úsáid adhmaid i gcomparáid le hábhair eile

Cumarsáid

- 3.5 na hairíonna a bhaineann le haicmiú adhmaid a mhíniú
- 3.6 úsáid adhmaid i gcomparáid le hábhair eile a phlé
- 3.7 úsáid ábhar bunaithe ar thréithe agus airíonna laistigh de chomhthéacs a chosaint

Cruthú

- 3.8 úsáid a bhaint as aeistéitic agus airíonna nádúrtha adhmaid chun cuma agus feidhm déantáin a fheabhsú
- 3.9 déantán a chruthú a léiríonn tuiscint ar na hairíonna a bhaineann le raon ábhar a bhaineann le Teicneolaíocht Adhmaid a thuiscint

Comhshaol agus inbhuanaitheacht

- 3.10 léirithuiscint a fhorbairt do ról an fhoraoisithe agus an adhmaid i dtéarmaí na héiceolaíochta agus inbhuanaitheachta áitiúla agus domhanda
- 3.11 iniúchadh a dhéanamh ar turas adhmaid, ón bhforaois go dtí an úsáid deiridh
- 3.12 an tionchar a bhíonn ar an gcomhshaol nádúrtha nuair a bhíonn ábhair á bhfoinsiú a mheas

Measúnú agus tuairisciú

Baineann measúnú san oideachas le heolas faoi phróisis agus faoi thorthaí na foghlama a bhailiú, a léirmhíniú agus a úsáid. Tá cineálacha éagsúla ann agus is féidir é a úsáid ar bhealaí éagsúla, amhail gnóthachtáil a thairfeadh agus a thuairisciú, na bealaí cuí chun foghlaimeoirí a thabhairt trí churaclam difreálach a shocrú, nó chun réimsí deacrachta nó láidreachta ar leith d'foghlaimeoir áirithe a shainaithint. Cé gur féidir teicnící difriúla a úsáid chun measúnú foirmitheach, diagnóiseach agus suimitheach a dhéanamh, díritear an measúnú agus an tuairisciú ar fhoghlaim an scoláire a fheabhsú. Chuige sin, ní mór go léireodh sé aidhm an churaclaim go hiomlán.

Leagann an tsraith shóisearach an-bhéim ar mheasúnú mar chuid den phróiseas foghlama. Sa chur chuige sin, teastaíonn éagsúlacht sa mheasúnú chun a chinntiú go mbíonn an modh nó na modhanna measúnaithe a roghnaítear oiriúnach don fheidhm, tráthúil agus ábhartha don scoláire. Sa mheasúnú i dTeicneolaíocht Adhmaid na Sraithe sóisearaí, tapófar an deis don scoláire a bheith in rannpháirtí machnamhach agus gníomhach ina chuid foghlama féin agus an deis dá réir a bheith ag múinteoirí tacú leis sin. Is féidir an méid sin a bhaint amach ach deiseanna a sholáthar don scoláire chun dul i ngleic leis na critéir ratha faoina ndéanfar caighdeán a chuid oibre a mheas trí phiarmheasúnú, trí fhéinmheasúnú agus trí mheasúnú múinteora; agus aiseolas dírithe ar ardchaighdeán a chur ar fáil mar thacaíocht dá fhoghlaim.

Gné an-tábhachtach den mheasúnú ardchaighdeán is ea aiseolas dírithe a thabhairt don scoláire ar a chuid foghlama agus is toisc lárnach í maidir le cumas an scoláire a fhorbairt chun a chuid foghlama féin a bhainistiú agus leis an scoláire a ghríosú le cloí le tasc casta nó le fadhb chasta. Is éifeachtaí an measúnú nuair a théann sé níos faide ná marcanna agus gráid, agus díronn an tuairisciú ní amháin ar mar a d'éirigh leis an scoláire roimhe sin ach freisin ar na chéad chéimeanna eile le haghaidh na foghlama amach anseo. Cinnteoidh an cur chuige sin go ndéanfar an measúnú chomh gar don phointe foghlama agus is féidir. Beidh ról tábhachtach ag an measúnú deiridh go fóill ach níl ann ach gné amháin de chur chuige níos leithne i leith an mheasúnaithe.

Go bunúsach, is é cuspóir an mheasúnaithe agus an tuairiscithe ag an gcéim seo den oideachas tacú leis an bhfoghlaim. Ba chóir léargas cuimsitheach ar fhoghlaim an scoláire a thabhairt do thuismitheoirí/chaomhnóirí. Mar go nascfar an measúnú ranga agus measúnú eile le córas nua tuairiscithe, arb é bronnadh Phróifíl Gnóthachtála na Sraithe Sóisearaí a bhuaicphointe, tabharfaidh sé léargas leathan soiléir do thuismitheoirí/chaomhnóirí ar thuras foghlama a bpáiste thar thrí bliana na sraithe sóisearaí. Chun tacú leis sin, beidh teacht ag múinteoirí agus ag scoileanna ar ábhar tacaíochta measúnaithe atá ar fáil ar líne. I dteannta an treoirleabhair faoin bpróiseas a bhaineann leis an Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair (AFMÁ), díritear ar ábhar tacaíochta foghlama, teagaisc agus measúnaithe lena n-áirítear:

- measúnú foirmitheach
- pleanáil le haghaidh measúnú agus é a dhearadh
- measúnuithe leanúnacha le húsáid sa seomra ranga
- breithiúnas a thabhairt ar obair an scoláire – ag breathnú ar ionchais maidir le scoláirí agus ar ghnéithe cáilíochta
- tuairisciú do thuismitheoirí agus don scoláire
- smaoinreamh faoin measúnú: smaointe, taighde agus machnamh
- gluais.

Áireofar san ábhar tacaíochta ar líne an réimse tacaí measúnaithe, comhairle agus treoirlínte a chuireann ar chumas scoileanna agus múinteoirí tabhairt faoin gcóras nua measúnaithe agus faoi na socruithe tuairiscithe ar bhealach eolach, le muinín agus le cinnteacht.

Measúnú do Phróifíl Ghnóthachtála na Sraithe Sóisearaí

Cuimseoidh an measúnú ar an Teicneolaíocht Adhmaid le haghaidh Phróifíl Ghnóthachtála na Sraithe Sóisearaí na gnéithe seo a leanas:

- dhá Mheasúnú Rangbhunaithe: Eolaíocht adhmaid inár dtimpeallacht, agus Féin-anailís agus measúnú
- tionscadal
- scrúdú scríofa.

Measúnú

Measúnú Rangbhunaithe 1: Eolaíocht adhmaid inár dtimpeallacht	Taifeadtar breithiúnas an mhúinteora ar mhaithe le hathbhreithniú ar fhoghlaim agus ar mheasúnú ábhair, agus ar mhaithe le tuairisciú na scoile do thuismitheoirí agus don scoláire. Déanfar an Measúnú Rangbhunaithe laistigh de thréimhse trí seachtaine sa chéad téarma den dara bliain..
Measúnú Rangbhunaithe 2: Féin-anailís agus measúnú	Taifeadtar breithiúnas an mhúinteora ar mhaithe le hathbhreithniú ar fhoghlaim agus ar mheasúnú ábhair, agus ar mhaithe le tuairisciú na scoile do thuismitheoirí agus don scoláire. Déanfar an Measúnú Rangbhunaithe laistigh de thréimhse trí seachtaine sa chéad téarma den tríú bliain beidh sé mar bhonn eolais d'obair an scoláire don tionscadal.

An measúnú deiridh	Ualú i gcomhair scrúduithe a ndéantar measúnú seachtrach orthu	
	Modh measúnaithe	
Tionscadal	70%	Sonróidh Coimisiún na Scrúduithe Stáit na treoracha gach bliain. Is é Coimisiún na Scrúduithe Stáit a dhéanfaidh an páipéar seo a mharcáil.
Scrúdú scríofa	30%	Is é Coimisiún na Scrúduithe Stáit a dhéanfaidh an páipéar seo a leagan amach agus a mharcáil.

Réasúnaíocht do na Measúnuithe Rangbhunaithe sa Teicneolaíocht Adhmaid

Is ionann na Measúnuithe Rangbhunaithe agus tráth a ndéanann an múinteoir measúnú ar an scoláire sna measúnuithe sonracha a leagtar amach sa tsonraíocht. Tá na Measúnuithe Rangbhunaithe cosúil leis an measúnú foirmitheach a tharlaíonn gach lá i ngach ceacht. Mar sin féin, i gcás na Measúnuithe Rangbhunaithe, breactar síos breithiúnas an mhúinteora ar mhaithe le hathbhreithniú ar fhoghlaim agus ar mheasúnú ábhair, agus ar mhaithe le tuairiscíú na scoile do thuismitheoirí agus don scoláire.

Thar thrí bliana na sraithe sóisearaí, tabharfar deiseanna don scoláire chun a fhiosracht agus a spéis sa Teicneolaíocht Adhmaid a spreagadh. Tá nasc idir na Measúnuithe Rangbhunaithe agus na tosaíochtaí don fhoghlaim agus don teagasc sa Teicneolaíocht Adhmaid. Tá sé i gceist go nglacfaidh an scoláire páirt i dtaithí foghlama phraiticiúil agus bharántúil tríd na Measúnuithe Rangbhunaithe.

Tabharfaidh na Measúnuithe Rangbhunaithe na deiseanna seo a leanas don scoláire:

- taighde a dhéanamh ar fhaisnéis ag baint úsáid as réimse modhanna
- anailís a dhéanamh ar shonraí agus ar fhianaise chun breithiúnais luachála agus cinní eolacha a dhéanamh
- faisnéis a eagrú agus pleanáil go loighciúil
- cumarsáid a dhéanamh go soiléir agus go héifeachtach
- comhoibriú le daoine eile ar thascanna
- machnamh a dhéanamh ar an méid a chuireann sé leis an obair agus ar a chuid foghlama féin.

Tríd na Measúnuithe Rangbhunaithe sin, forbróidh sé a chuid eolais, tuisceana, scileanna agus luachanna, agus ar an mbealach sin bainfidh sé amach na torthaí foghlama ar fud na snáitheanna.

Measúnú Rangbhunaithe 1: Eolaíocht adhmaid inár dtimpeallacht

Ceaptar an Measúnú Rangbhunaithe seo chun cleachtas an taighde a spreagadh don scoláire. Tugann sé deis don scoláire a chuid scileanna taighde a fhorbairt ar bhonn aonair nó go comhoibríoch agus a chuid torthaí a chur in iúl. Tá an Measúnú Rangbhunaithe dírithe go príomha ar an snáithe *Eolaíocht agus ábhair adhmaid* ach is féidir leis foghlaim ó na snáitheanna eile a chuimsiú freisin. Fiosróidh an scoláire saincheist a bhaineann le heolaíocht adhmaid laistigh de chomhthéacs áitiúil/domhanda. Déanfaidh sé anailís ar an bhfaisnéis/sonraí a bhailítear, déanfaidh sé an anailís sin a mheas agus cuirfidh sé torthaí a chuid taighde ar an tsaincheist iniúchta i láthair, le tacaíocht/treoir ón múinteoir. Tá sé tábhachtach go gcothaítear meon fiosrach sa scoláire, ach ligean dó turgnaimh a dhéanamh, agus é a spreagadh le deiseanna nua agus dúshlánacha a fhiosrú agus machnamh a dhéanamh ar an bpróiseas.

Is féidir leis an scoláire a chuid torthaí a chur in iúl trí mheáin chúil ar bith.

Measúnú Rangbhunaithe 2: Féin-anailís agus measúnú an scoláire

Maidir leis an Measúnú Rangbhunaithe seo, déanfaidh an scoláire, leis féin, anailís ar an obair chúrsa a rinne sé agus ar na scileanna atá aige go dtí seo sa Teicneolaíocht Adhmaid. Díreoidh an scoláire an anailís agus an measúnú ar réimse tascanna a rinneadh nó ar thasc ar leith. Beifear ag súil go ndéanfadh an scoláire athbhreithniú criticiúil ar an dul chun cinn a rinne sé agus go sainaithneodh sé réimsí ina bhfuil sé láidir agus réimsí arbh fhéidir leis feabhas a chur orthu, ag féachaint le bonn eolais a chur faoin bpleanáil agus na cinntí a dhéanfaidh sé don tionscadal. Déanfaidh an scoil an measúnú foirmitheach seo a bhaineann leis an bpróiseas a thuairiscíú don scoláire agus don tuismitheoir/chaomhnóir faoi mar a dhéantar leis na Measúnuithe Rangbhunaithe uile.

Ceaptar an Measúnú Rangbhunaithe seo chun cleachtas an fhéinmheasúnaithe a spreagadh síos tríd an bpróiseas, seachas nuair a chríochnófar an tasc. Nuair a bheidh an fhéinanailís déanta ag an scoláire, ní mór dó an anailís a léirmhíniú agus na torthaí a mheasúnú mar threoir chuiditheach don tionscadal a bheidh le déanamh go luath.

Féadfaidh an scoláire meáin oiriúnacha ar bith a úsáid chun an bpróiseas féinanailise agus measúnaithe a chur in iúl.

Na gnéithe cáilíochta

Tacaíonn na gnéithe cáilíochta le breithiúnas an scoláire agus an mhúinteora ar na Measúnuithe Rangbhunaithe agus is iad na critéir iad a úsáidfidh an múinteoir chun píosaí oibre an scoláire a mheas. Cuirfear na gnéithe cáilíochta do na measúnuithe rangbhunaithe ar fáil sna Treoirlínte Measúnaithe.

Na Measúnuithe Rangbhunaithe a mheas

Beidh sonraí níos mine ar fáil i dTreoirlínte Measúnaithe ar leith maidir leis an measúnú ar na Measúnuithe Rangbhunaithe. Cuimseoidh sé sin, mar shampla, an fad agus na leaganacha amach a mholtar le haghaidh píosaí oibre an scoláire, na gnéithe cáilíochta le cur i bhfeidhm i dtaca leis an measúnú, agus tacaíocht maidir le breithiúnas 'ar an iomlán' a dhéanamh i ndáil leis na gnéithe cáilíochta.

Beidh ábhar cuimsitheach acmhainne ar fáil faoin rannóg measúnaithe ar www.ncca.ie. Féadfar an t-ábhar sin a úsáid agus tagairt a dhéanamh dó sa mheasúnú ranga a dhéantar ar an Teicneolaíocht Adhmaid sa tsraith shóisearach. Lena chois sin tabharfar samplaí d'obair scoláirí agus treoir don phróiseas a bhaineann leis an Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair.

Tionscadal

Ach na Measúnuithe Rangbhunaithe a chur i gcrích, tugann an scoláire faoi thionscadal mar chuid dá mheasúnú deireadh. Déantar an tionscadal tar éis an dara Measúnú Rangbhunaithe sa tríú bliain. Is é Coimisiún na Scrúduithe Stáit a dhéanann an treoir don tionscadal a shonrú agus an tionscadal a mharcáil.

Scrúdú scríofa

Tabharfaidh an scoláire faoi scrúdú scríofa a mhairfidh 90 nóiméad:

- Beidh an scrúdú ar siúl ag deireadh an tríú bliain agus is scrúdú ar leibhéal comónta a bheidh ann.
- Is é Coimisiún na Scrúduithe Stáit a dhéanfaidh an scrúdú a leagan amach agus a mharcáil.

Cleachtais mheasúnaithe chuimsithigh

Tá lamháil sa tsonraíocht seo le haghaidh cleachtais mheasúnaithe chuimsithigh, mar chuid de mheasúnú leanúnach nó mar Mheasúnuithe Rangbhunaithe. Sa chás go meastar i scoil go bhfuil sainriachtanas fisiciúil nó foghlama ag scoláire, is féidir oiriúntais réasúnta a chur i bhfeidhm chun tionchar an mhíchumais ar fheidhmiú an scoláire i Measúnuithe Rangbhunaithe a laghdú, a oiread agus is féidir. Ba chóir go mbeadh na hoiriúntais, m.sh. an tacaíocht a thugann Cúntóir Riachtanas Speisialta nó tacaíocht teicneolaíochtaí cúntacha, ag teacht leis na socrúithe a chuir an scoil i bhfeidhm chun tacú le foghlaim an scoláire i rith na scoilbhliana.

Aguisín A: Gluais téarmaí don Teicneolaíocht Adhmaid

Cuireadh an ghluais seo i dtoll a chéile chun an téarmaíocht a úsáidtear sa tsonraíocht do Theicneolaíocht Adhmaid na sraithe sóisearaí a shoiléiriú, chun cabhrú leis an múinteoir agus leis an scoláire araon an chaoi a léirmhíneáil na téarmaí agus a n-úsáidtear iad a thuiscint.

Téarma	Léirmhíniú
Déantán	Píosa oibre réadaithe a bhfuil cuspóir nó feidhm shonrach aige.
Sármhaitheas ceardaíochta	Is scáththéarma é seo a bhaineann le cruinneas oibre, cáilíocht na bailchríche, cur i bhfeidhm ceart uirlisí agus trealaimh.
Tasc	Tagraíonn sé d'aon píosa oibre a dhéanann an scoláire.

Aguisín B: Gluais de Bhriathra Gnímh

Cuireadh an ghluais seo i dtoll a chéile chun na torthaí foghlama a shoiléiriú. Déantar cur síos ar gach briathar gnímh i dtéarmaí na rudaí ba chóir a bheith ar chumas an scoláire ach an toradh foghlama a bhaint amach. Déanfar an ghluais seo a chur ar aon dul leis na focail ordaitheacha a úsáidtear sa mheasúnú.

Briathar	Cur síos
Aithin	fíricí, saintréithe nó coincheapa atá riachtanach (ábhartha/oiriúnach) chun cás, imeacht, próiseas nó feiniméan a thuiscint a shainaithint
Anailísigh (go healaíonta)	mar atá thuas, lena n-áirítear gnéithe nó struchtúir aonair a shainaithint agus a shoiléiriú sa dealramh
Anailísigh	staidéar nó scrúdú a dhéanamh ar rud go mion, rud a mhiondealú chun na bunghnéithe nó an bunstruchtúr a nochtadh; codanna agus coibhneasa a shainaithint, agus fianaise a léirmhíniú chun teacht ar chonclúidí
Athbhreithnigh	ag féachaint ar ábhar nó ag dul siar ar ábhar d'fhonn é a cheartú, a fheabhsú nó a leasú
Bain de thátal as	teacht ar chonclúid bunaithe ar an eolas a thugtar
Bainistigh	obair nó leasú a dhéanamh ar mhaithe le sprioc ar leith
Bain triail (go healaíonta)	aghaidh a thabhairt ar an gcruthú go spraiúil nó go córasach ach le toradh anaithnid i gcónaí
Bain triail	nós imeachta a dhéantar chun teacht ar rud éigin, chun hipitéis a thástáil, nó chun fíric atá ar eolas a thaispeáint
Ceap	rud a phleanáil nó a chruthú go cúramach
Comhoibrigh	oibriú i gcomhar le daoine eile ar ghníomhaíocht nó ar thionscadal
Cosain	cúiseanna bailí nó fianaise bhailí a thabhairt chun tacú le freagra nó le conclúid
Cruthaigh (gur fíor rud)	sraith céimeanna loighciúla a úsáid chun an toradh inmhianta a bhaint amach ar bhealach foirmiúil
Cruthaigh	an topaic atá le déanamh a phróiseáil agus foirm a thabhairt di ach úsáid a bhaint as modhanna agus ábhar roghnaithe agus/nó foirm nua a thabhairt don ábhar a úsáidtear
Cuir i bhfeidhm	faisnéis agus/nó eolas agus tuiscint a roghnú agus a úsáid chun cás tugtha nó fíorchúinsí a mhíniú
Cuir i gcodarsnacht	comhfhreagrachtaí idir dhá smaoineamh a bhrath
Cuir i gcrích	smaoineamh, táirge nó dréacht a chur i bhfeidhm, a fhorghníomhú nó a chur i ngníomh

Briathar	Cur síos
Cuir i láthair	rudai a dhéanamh inbhraite do dhaoine eile
Cuir in iúl	comharthaí amhairc-ghothacha, comharthaí béil nó comharthaí eile a úsáid chun brí a roinnt nó chun faisnéis a mhalartú; idirghníomhú idir an seoltóir agus an faighteoir; oibríonn an bheirt le chéile le go mbainfear tuiscint amach
Cuir in ord	cur síos a dhéanamh ar nithe/córais bunaithe ar chastacht agus/nó ord
Cuir le chéile	eolas a fhorbairt i bhfoirm léaráide nó loighce; ní dhéantar é trí fhíricí a thabhairt chun cuimhne ach trí chosúlachtaí nó trí fhaisnéis a úsáid agus a nascadh
Cuir síos	pictiúr nó íomhá mhionsonraithe a fhorbairt ar struchtúr nó ar phróiseas, mar shampla, ag úsáid focal nó léaráidí mar is cuí; plean, ionsamhlú nó mionsamhail a chruthú
Deimhnigh	fianaise a thabhairt chun tacú le fírinne ráitis
Dréachtaigh	smaoineamh nó coincheap a fhorbairt le haghaidh obair phleanáilte
Déan comparáid	cuntas a thabhairt ar na cosúlachtaí idir dhá rud nó cás (nó níos mó), ag tagairt don dá cheann acu (dóibh uile) síos tríd
Déan critic ar	anailís agus measúnú mionsonraithe a dhéanamh ar rud éigin
Déan innealtóireacht	earra a fhorbairt/a thógáil do chuspóir ar leith, lena n-áirítear comhphárteanna atá criticiúil don fheidhmiú
Déan taighde	staidéar ar ábhair agus ar fhoinní chun fíricí a shuí agus chun teacht ar chonclúidí nua; teoiricí nó dlíthe a bhfuil glacadh leo a athbhreithniú i bhfianaise fíricí nua
Faigh amach	an t-aon fhreagra féideartha a fháil trí ríomh, trí luachanna tomhaiste nó atá ar eolas a chur in ionad cainníochtaí eile i bhfoirmle chaighdeánach
Faigh taithí	rud a aireachtáil ar bhonn cúinsí aeistéitiúla agus caidreamh pearsanta díreach a bhunú
Fiosraigh	smaoineamh nó labhairt faoi rud éigin chun tuilleadh eolais a fháil ina leith
Forbair	athrú trí thaithí
Forbair	píosa oibre nó smaoineamh a fhorbairt ón staid tosaigh go dtí staid níos faide ar aghaidh
Freagair	freagairt do spreagthach a d'fhéadfadh a bheith: criticiúil, mothúchánach, aeistéitiúil nó comhthéacsúil, nó meascán díobh seo
Idirdhealaigh	na difríochtaí idir dhá choincheap nó dhá rud nó níos mó a dhéanamh soiléir
Iníúch	breathnú, staidéar, nó mionscrúdú córasach a dhéanamh chun fíricí a chinntiú agus teacht ar chonclúidí nua
Liostaigh	tabhair roinnt pointí, gan aon mhíniú breise
Léirigh (cuir in iúl)	rud a thabhairt chun cuimhne go soiléir agus go cinnte trí úsáid a bhaint as cur síos nó samhlaíocht

Briathar	Cur síos
Léirigh (go grafach)	líníochtaí nó samplaí a úsáid le cur síos ar rud éigin
Léirigh	samplaí a úsáid chun cur síos ar rud éigin
Léirmhínigh (go haeistéitiúil)	brí a shannadh do rudaí ar bhonn breathnuithe agus eolas comhthéacsúil; éifeacht iomhá a chur i bhfocail trí réasúnú agus míniú ar bhonn machnaimh agus tuiscint a fháil ar an bhfáth a bhfuil an iomhá mar atá sí agus nach bhfuil sí difriúil
Léirmhínigh	eolas agus tuiscint a úsáid chun treochtaí a aithint agus teacht ar chonclúidí ó fhaisnéis a thugtar
Léirthuisct a bheith ag... do...	brí a aithint, tuiscint phraiticiúil a bheith aige do rud
Meas	cuimhneamh go cúramach faoi rud éigin, sular ndéanfar cinneadh faoi go hiondúil
Meas	ráiteas nó ríomh cainníochta ar ord méadaíochta réasúnaithe a thabhairt
Measúnaigh (breithiúnas eiteiciúil)	fianaise a bhailiú agus a scrúdú chun breithiúnais agus breithmheas a dhéanamh; cur síos a dhéanamh ar an gcaoi a dtacaíonn nó nach dtacaíonn fianaise le breithiúnas; srianta fianaise i gconclúidí a shainaithint; breithiúnais a dhéanamh faoi na smaointe, faoi réitigh nó faoi mhodhanna
Measúnaigh (sonraí)	sonraí a bhailiú agus a scrúdú chun breithiúnais agus breithmheas a dhéanamh; cur síos a dhéanamh ar an gcaoi a dtacaíonn nó nach dtacaíonn fianaise le conclúid i bhfiosrúchán nó in iniúchadh; srianta sonraí i gconclúidí a shainaithint; breithiúnais a dhéanamh faoi smaointe, faoi réitigh nó faoi mhodhanna
Mínigh	mionchuntas a thabhairt lena n-áirítear fáthanna nó cúiseanna
Pléigh	athbhreithniú tomhaiste cothrom a thabhairt a chuimsíonn réimse argóintí, tosca, nó hipitéisí: tacaítear le tuairimí nó conclúidí le fianaise chuí
Réitigh	freagra a aimsiú trí réasúnaíocht
Ríomh	teacht ar fhreagra uimhriúil, ag taispeáint na gcéimeanna cuí san oibriú amach
Sainaithin	patrúin, fíricí nó sonraí a aithint; freagra a sholáthar ó roinnt féidearthachtaí; fíoras nó gné shainiúil a aithint agus a lua go hachomair
Sainmhínigh	míniú beacht a thabhairt ar fhocal, ar fhrása, ar choincheap nó ar chainníocht fhisiceach
Samhaltaigh	léiriú matamaiticiúil a ghiniúint (m.sh. uimhir, graf, cothromóid, fíor gheoiméadrach) le haghaidh nithe, airíonna, gníomhartha, nó gaoil san fhíorshaol nó sa mhatamaitic
Samhlaigh	rud atá teibí nó rud nach bhfeiceann an tsúil a chruthú san intinn nó sa tsamhlaíocht
Sceitseáil	cur in iúl trí léaráid nó trí ghraf (arna lipéadú mar is cuí); ba chóir go dtabharfadh an sceitse barúil den chruth nó den chaidreamh a theastaíonn, agus ba chóir go mbeadh na gnéithe ábhartha ann

Briathar	Cur síos
Scrúdaigh	argóint nó coincheap a mheas ar bhealach a nochtann toimhdí agus idirghaolmhaireacht na saincheiste
Tabhair breac-chuntas	na príomhphointí a thabhairt; na nithe rithábhachtacha amháin
Taispeáin (le fianaise)	faisnéis a thabhairt ina gcuirtear in iúl go bhfuil rud éigin fíor nó bailí nó fíricí a shuí in iniúchadh
Taispeáin	rud a chruthú nó a dhéanamh soiléir trí réasúnaíocht nó le fianaise, rud a léiriú le samplaí nó le cur i bhfeidhm praiticiúil
Tiomsaigh	forbairt de réir a chéile
Tiontaigh	athrú go foirm eile
Tomhais	athruithe i gcórais a chainníochtú (a mheas) trí uirlis tomhais a léamh
Trácht	tuairim a thabhairt bunaithe ar ráiteas a tugadh nó ar thoradh ríofa
Tuig	corpas dea-eagraithe eolais a bheith aige agus é sin a chur i bhfeidhm
Táirg	rud a dhéanamh as gnéithe nó as amhábhair
Tástáil	caighdeán, feidhmíocht nó iontaofacht táirge a bhunú
Téigh i ngleic le	dul i mbun gníomhaíochta nó ábhar spéise nó a bheith gafa leo; spéis agus aird a mhealladh nó a choimeád
Úsáid	eolas nó rialacha a chur i bhfeidhm chun teoiric a chur i ngníomh; rud éigin a chur i bhfeidhm ar bhealach dírithe
Úsáid	leas praiticiúil nó éifeachtach a bhaint as rud

